

ROZŠÍŘENÁ DĚJEPISNÁ OLYMPIÁDA: CO NÁS ČEKÁ SE DVĚMA KATEGORIEMI?

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

se začátkem školního roku 2019/2020 se na vás obrací tým Dějepisné olympiády s pozvánkou pro vaše žáky, kteří mají zájem o hlubší poznávání minulosti. Letos se však nově obracíme i na učitelky a učitele ze středních škol. Dějepisná olympiáda bude mít od letošního školního roku dvě kategorie – mladší kategorii, odpovídající druhému stupni základních škol a nižším ročníkům víceletých gymnázií, a starší kategorii, určenou studentům všech typů středních škol a vyšším ročníkům víceletých gymnázií. Zdůrazňujeme slovíčko VŠECH typů středních škol. Věříme, že se nám podaří připravit soutěžní úlohy pro jednotlivá kola tak, aby v nich měli šanci uspět i žáci ze škol, kde má dějepis oproti gymnáziím výrazně sníženou hodinovou dotaci.

Aby měli šanci na úspěch v olympiádě i žáci ze škol, kde dějepis nepatří k prioritním předmětům, rozhodli jsme se při tvorbě otázek více zaměřit na testování dovednosti žáků zacházet s informacemi obsaženými v historických pramenech. Věříme, že tím vytvoříme prostor pro vyniknutí zejména těm, kteří o minulosti a metodách jejího poznávání rádi přemýšlejí. Dobrá znalost je samozřejmě nezbytným základem pro rozvíjení historického myšlení, nechceme však, aby se žáci museli pouze učit z paměti encyklopedické vědomosti. Problémové úlohy, které do zadání chceme více zapojit, využívají faktografii jako prostředek, nikoliv jako cíl aktivity žáků.

Od letošního ročníku se žáci budou více setkávat s různými prameny – obrázkem, fotografií, karikaturou, sbírkovým předmětem z muzea, novinovým článkem, vzpomínkou atd. Do budoucna bychom rádi zapojili také audiovizuální prameny. Vymyšlení i hodnocení takto pojatých úloh bude sice náročnější, ale věříme, že bude mít přidanou hodnotu pro žáky i pro celkovou kvalitu olympiády. Abychom vám přiblížili náš přístup, můžete v příloze nahlédnout na několik vzorových úloh.

Věříme, že bude Dějepisná olympiáda vaše žáky bavit.

Co se nemění?

- Zůstává nezměněná struktura jednotlivých kol (školní – okresní – krajské – ústřední) i pravidla pro postup do vyšších kol (viz Propozice)
- K přípravě zasíláme seznam doporučené literatury a zdrojů
- I letos chceme pro úspěšné žáky připravit e-learningový kurz

Co je nového?

- Dvě odlišné kategorie – A (základní školy) a B (střední školy)
- Více otázek, které testují dovednosti historické analýzy a interpretace
- Zapojení historických pramenů přímo do seznamu literatury a zdrojů

S pozdravem

Členové Ústřední komise Dějepisné olympiády

PŘÍLOHA: PŘÍKLAD ÚLOH S METODICKÝM KOMENTÁŘEM

Pramen: John S. Sargent, Gassed (Zasažení plynem), březen 1919. Uloženo v Imperial War Museum v Londýně. Zdroj: Wikimedia Commons. Vzhledem k povaze úlohy žáci plnou identifikaci zdroje neznají.

Zadání společné všem třem úlohám:

Pozorně si prohlédni dílo amerického malíře Johna Sargenta. Vytvořil ho na základě vlastního pozorování bojů na západní frontě v létě roku 1918. Byl v té době zaměstnancem Komise pro britské válečné pomníky britského Ministerstva informací. Jako odměnu za jeho malbu mu bylo vyplaceno 600 liber. Obraz zachycuje následky útoku německé armády na britské vojáky.

Úloha 1 (lehká úroveň):

Zachycená scéna ilustruje, jaké důsledky má válka pro běžné vojáky. Která ze zbraní, typických pro první světovou válku, s největší pravděpodobností způsobila jejich utrpení? Správně je právě jedna možnost.

- a. letecká puma
- b. plamenomet
- c. bojový plyn
- d. kulomet

Metodický komentář: Správná odpověď je c). Žáci při analýze postav a povahy zranění vojáků využívají své znalosti o technologické povaze 1. světové války.

Úloha 2 (střední úroveň):

Malba vznikala v rámci cyklu *Hall of Remembrance* (Pamětní síň), ve kterém jsou díla dalších známých autorů zachycující válku. Představ si, že bys měl/a do Pamětní síně vytvořit malbu, která by dalším generacím připomínala, proč je první světová válka významnou historickou událostí. Které motivy nebo události pro svůj obraz bys vybral/a?

- a. Dívka ve vojenské uniformě obsluhující radar
- b. Dívka v montérkách v továrně na výrobu zbraní.
- c. Vojenský hřbitov s řadou křížů u Verdunu
- d. Albert Einstein popisuje schéma raketového pohonu
- e. Útok bolševiků na Zimní palác v Petrohradě
- f. Alexandr Fleming ukazuje v polní nemocnici misku s penicilinem

Metodický komentář: Správné odpovědi jsou b), c) a e). Úloha směřuje žáky k promýšlení toho, jak se utváří historický význam událostí, které považujeme za důležité. V tomto případě s ohledem na to, že přispěly k nějaké velké změně (postavení žen, socialistická revoluce), respektive zasáhly velké množství lidí (válka s dosud největším množstvím obětí symbolizované Verdunem). Vhodnější formou například v běžné výuce by bylo ponechat odpověď otevřenou, abychom mohli se žáky diskutovat, podle čeho se sami rozhodují, co je pro ně v dějinách významné a proč. Zbylé otázky lze vyřadit také vylučovací metodou s ohledem na chybné informace (vynálezy, které se během 1. světové války nepoužívaly).

Úloha 3 (těžší úroveň):

Které charakteristické rysy 1. světové války lze s pomocí této malby ilustrovat? Správně může být více než jedna odpověď.

- a. také umělci se zapojili do informační/ propagandistické války proti nepříteli
- b. Sargent nebyl vlastenec, protože si nechal za svou práci zaplatit
- c. britská vojska využila v boji jako první v historii tanky
- d. odvrácenou stránkou pokroku dlouhého 19. století bylo zneužití vědeckého poznání k výrobě moderních zbraní, které zvětšily intenzitu ničení a zabíjení
- e. válečné oběti nebyli pouze mrtví, ale také ranění s často doživotními následky
- f. státy Dohody respektovaly mezinárodní dohody o nepoužívání chemických zbraní

Metodický komentář: Správné odpovědi jsou a), d) a e). Oproti první úloze musí žáci pramen zasadit do historického kontextu, který jim nabízí také popis pramene v zadání (např. účel vzniku obrazu). Otevřená povaha historie jako vědy, která nabízí různé interpretace minulosti, se v úloze promítla do možnosti zvolit více správných odpovědí. Žáci projevují základní schopnosti kritiky pramene, musí posoudit, co pramen vypovídá a co nikoliv (například otázka c) je fakticky správná, ale nesouvisí s tímto pramenem). Žáci musí také promýšlet důsledky války a její význam a etický rozměr v dějinách (např. destrukce jako výsledek pokroku).